

მეცტერი

საოჯგულ-კვირბო ლიტერატურული და მხატვრობითი გაზეთი.

2 თებერვალს

გ ა მ ო ი ც ე მ ა

№ 5

კვირამდინით

1886 წელსა.

ფასი „მეცტერი“-სა წლით სუთი (5) მანეთი, ნახევარ წლით სჰმი (3) მანეთი, სსგა ვადით ხელის მოწერა არ მიიღება. ცალკე ნომერი „მეცტერი“-სა ღირს სამი შაურა. ხელის მოწერა მიიღება: თბილისში „მეცტერი“-ს რედაქციაში და ქუთაისში მმ. ჭილაძეების წიგნის მაღაზიაში. გარეშე მისწავრებთათვის აღრესი: Тифлисе. Въ редакцію „Театръ“.

ქართული თეატრი

კვირბას, 2 თებერვალს

ქართული დრამატული დასისაგან წარმოდგენილი იქნება:

I

შოხბაძე

პირიუელი პიჭი

ქომედ. 2 მოქმედ. თარგ. თ. ღ. მრისთავისაგან და თ. მ. ჯორჯაძისაგან.

II

სადანო მიკლობელია

ქომედ. 3 მოქმედ. გაღმოკ. თ. ღ. მრისთავისაგან.

III

ღიკერტისმენტი

- 1) ბატ. რატელი იმღერებს რომანებს
- 2) გ. აღუქსევი-მესხიევი იმღერებს რუსულ კომიკურ კუპლეტებს.

კურ კუპლეტებს.

დასასრულ

ლ ე კ უ რ ი

რომელშიც მიიღებს მონაწილეობას თავ. იღ. ანდრონიკაშვილი.

დასაწყისი 8 საათზედ.

ქართული თეატრი

წარსულს ოთხშაბათს ქართულმა დრამატულმა დასმა წარმოადგინა 3 მოქმედებიანი ისტორიული დრამა „ანუკა ბატონიშვილი“ ღ. მესხისა და ერთ მოქმედებიანი ვოდვეილი „ჰერკულესი“ — „ანუკა ბატონიშვილი“ ღ. მესხს ბ. რჩეულოვის მოთხრობილამ გადაუკეთებია. საზოგადოთ ამ უკანასკნელ დროს ძალიან გახშირდა გაღმოკეთება და თითქმის სენად გადაგვექცა, ყოველის ფრის გაღმოკეთება. ამ საერთო სენს ღ. მესხიც არ აცდენილა და რალაც უხვიროლაპარაკისათვის 3 მოქმედებიანი დრამა დაურქმევია. დრამატული ხელოვნება მეტად რთული და ძნელი საქმეა, რომ ყველას, ვინც დრამის შეთხზას მოისურვებს, შეეძლოს რამე ხეირიანი თხზულების შექმნა. დრამა შეადგენს პოეზიის გვირგვინს, მწერლობის უმწვერვალესი ხარისხს ლიტერატურის უკანასკნელი სიტყვას და ამ მხრით ღირს დაკვირვებას, ცოდნას და განვითარებას თხოულობს მწერლისაგან — და ესეც რომ არ იყოს დრამის წარმოებისათვის საჭიროა განსაკუთრებით ნიჭი, ღვთიური ცეცხლი, რუსები რომ იტყვიან искра Божья... ღ. მესხს ეს ყველაფერი დავიწყებია ან არ სცოდნია — ეგ სულ ერთია — მაგალითი თვალ წინა სჩანს. ღ. მესხის „ანუკა ბატონიშვილი“ ჩვენ რეპერტუარში ერთი უხვირო პიესათაგანია... ღა მართლაც რა არის თვითონ ანუკა ბატონიშვილი? — ბარყენილი დედა-კაცი, ხარისხიანი როს-

კიპი! რანი არიან უღაბნოელი, ტიტკო ამილახვარი და სხვასი — თუ არ ქალაქუნა არშიყები, რომელიც ანუქას თანაგრძობას თხოულობენ მხოლოდ თავიანთ ქუქყიანი ინსტინქტების და მხეცური ენებათა ღელვის დასატკობლათ?! არც ერთი პატიოსანი გრძობა, არც ერთი სამართლიანი თხოვნა-სურვილი, არც ერთი წრფელი დამოკიდებულება არ მოიპოვება მთელს სამ მოქმედებად გაჭიმულ პიესაში. ანუქას არშიყები იქამდნ თაენედები ხდებიან, რომ ღამით კარებს უმტერევენ და თავს ესხმიან უძლოურს, თუმცა ძვალ რბილამდე გარყენილ ღედა-კაცს. ახირებუღია თქვენმა მზემ! ნუ თუ ჩვენი სახელოვანი და ნაქები წარსულის ცხოვრებაში ასეთი ქუქყიანი პირნი მოიპოვოდა და თუ მართლაც იყენენ, ნეტა რა სასცენო, რა სადრამო პირები ამოურჩევია ბ. მესხს?!. ში ნამდვილი „გადმოკეთება“ მაგას ჰქვია და! რჩეუღოვის მშვენიერი და ზნეობრივი მოთხრობა დრამატურღს ღ. მესხს რღაც ქუქყიან დრამათ უქცეღია. მაგრამ ეს კიღვე არღფერი. ღ. მესხის როგორც ნიქს, აგრეთვე დრამატიულ ხელოვნების ეღემენტალური ცოდნას მოკლებულია და ამის გამოც უტყუარი ცხოვრების სურათების მაღიერ ჩვენ ეხედღათ რღაც გარყენილ სამეფოს, საღაც ერთი მეორეს ასწრობს ანუქას მკერღის მფლოზბეღობას. საკვირველი ისაა რღამ სისინა ხუმარაც კი სხვა ნაირღდ შესცქერის თავის ქღლბატონს, ეს კიღვე არღფერი, ყოველი ლიტერატურულ ნაწარმოებში რღამე ღეღა აზრი უნღა იყვეს უთუოთ. ღ. მესხის დრამაში კი ვერც აზრს იზოღით, ვერც აეტორის იღეღოს, ვერც ღეღა და ვერც მამა აზრს. თაეღება სამი მოქმედებიანი ლაპარაკი და მაყურებელი პირ დღღებული ფიქრობს: ნეტა რა იყოღო! — არღფერი ბატონო, სრულღებით არღფერი გარღა იმისა რღამ ღ. მესხს დრამა დაუწერიღა?..

ამ საღამოს აქტიორებმაც იჩინეს თავი და უხეირო დრამას უხეიროთ აჯღღაღებღენ. შრთი სიტყვით ამ საღამოს პიესა აქტიორებს და აქტიორები პიესას საოცარის დღბეჯითღებით და მეცადინეობით ხეღს უწკობღენ ერთმანეთს — შეღდგი ის იყო რღამ მაყურებელთ მოთმინებას უნღგარო წამება და შეურღცხყოფა მიაყენეს ქ. ანღრონიკოვისამ, ბ. ცაგარეღმა და მოხევემ როგორც როღით, აგრეთვე თამაზობით პირეღლობას ჩემუღობღენ, მაგრამ დღფენის გვირგვინი მინც ერგოთ ბ. აბაშიღეს, აღღექ-მესხიღეს და საბუღღს. ში მაღისთანა დღფენის გვირგვინს!..

მოღვეილი «ჭერკულესი» მეტად ჯამბაზური რღამ არის, მაგრამ კაცმა მართალი უნღა სთქვას, რღამ ხსენებული ისტორიული დრამის შემღდეგ, «ჭერკულესი» თვისის ჯამბაზობით და ა. მოხევის და საბუე-

ღის ტღინქებით სწორეთ ცის ნამი იყო მაყურებელთათვის. საზოგადოთ ეურღჩეთ მოთამაშეთ, რღამ მტკიცედ დღაცენ პირველი დრამატიუღის ხელოვნების მცნება: ზომაყრუბა, ურომღღისოთ წარმოღღენა არღრაა, როგორც ამბობს ერთი ფიღღსოფიური წერიღლი „ივერიისა“.

ა. კავთელი.

ბიბლიოგრაფია

ყოველ დღაური გ.ზ. „ივერიისა“.

იბერთ ქვეყნის დასაწყისი იკარგება წარსულ საუკუნეთა ბნელს უღსკრულში. ზოგიერთ პატრიოტთა მსურვღღე ფანტაზია იქამდე მიღღს, რღამ ამტკიცებენ, ვითომც იბერნი, ესე იგი ეხღანღღღნი ქართვეღნი, თვით ადამზეღაც უწინარეს შეექმნას ღმერთსა. ზოგნი ამტკიცებენ, რღამ იბერნი მაშინვე გაჩნღენ ქვეყაზეღ, როღღესაც ბაბიღონის გოღღღის შენებისათვის ღმერთმა ენები აურიღა და ხაღღნი აქეთ-იქით დღიფანტიო, სახეღღობრ რღ დროს არიან იბერნი გაჩენიღნი ქვეყანაზეღ, ამ კითხვის გამოკვეღვა ჩვენ ძმათა ჯანაშვიღღებისათვის მიღღენღღია; ჩვენ მხოლოდ ეს ვიცით, რღამ იბერნი ერთი უძვეღღეს ხაღღთაღანნი არიან და ამ ცოდნას სრულღებით ესჯერღებით. არც ახღღ წელიწადს ღამეს დღბადღებული ყმაწვილი, როღმელსაც, იღღამ ჰრქეღა „ივერიისა“, გახღღათ ახღღი. ამას ეხღა, როგორც ჩვენი პოეტი ამბობს:

„ღა აღზღღა შენი ივერი
შენიქსებრ განახღღებული“!

ისე მოუღვიღა, თორემ მიმრქმელმა იღღამ ღღი ხანია რღც დღბადღა ამ სახეღღით ქართული გამოცემა. როგორც მოგეხსენებათ, „ივერიისა“ იყო ჯერ საკვირღო გამოცემა. მაშინღღღმა „Орбита“-ის რეღაქტორმა ნიკოღღამე დღახლოღებით შემღდეგი დასწერა, როღღესაც პირველი ნომერი გამოიღღა: „ჩვენ მოგვიღღღა ახღღი ქართული გაზეთის ნომერი, მაგრამ რღღღანაც ისეთის ენით არის შეღღენიღი, რღამ ჩვენ ვერღფერი გავიღღეთ, ამიტომ მიემართეთ ძველი ქართუღღის მკოდნეთ და როღღესაც ისინი გღღავითარღღიან შიგ რღ სწერიღ, მაშინ განუზღარებთ ამ სიბრძნეს ჩვენს მკითხვეღღებსაც“. გარღა ენის სიმძმიღსა, თვით საბაღღო საგნები და კითხეღბიც მეტად მძიმე იყო ამ საკვირღო გაზეთისა; და რღღღანაც მკითხვეღღი ხეღა გამწრღღი

დროს ითხოვდა და ეს მანდილოსანი მაგიერ ყოველთვის დოს ქოთანს მოატლავს და, ამიტომ გაზეთს ყველამ გვერდი აუქცია და თვით რედაქტორისა და ორიოდ თანამშრომლის მეტი აღარაფინა კითხულობდა. კნიაზ ილია შავეკვაძემ ეს მოვლენა თავისებურად ახსნა. საკვირაო გაზეთმა ჩვენში იმიტომ არ გაიდგა ფენი, რომ ქართველს კაცს კვირაობით ბაღებში ქეფი უჭვარს და საკითხავად არა სკალიანო. ამისთანა დასკვნის შემდეგ, საკვირაო გაზეთი ყოველთვიურ ჟურნალად გარდაქცეის და იმანაც წვა და დაგვიტ, როგორც იციან ქართველმა მკითხველებმა, ამ წარსულ წლამდე იჩინა. ხმები ისმოდა, რომ შავეკვაძე მთლად მოსპობას უპირობს ჟურნალსაც, მაგრამ ზედაც მოასწრო „ღროების“ მოსპობამ და ყოველ დღიური გაზეთის კითხვას შეჩვეული ქართველი საზოგადოება უსაზრდოვით დარჩა, ამ შემთხვევით ისარგებლა ჟურნალის რედაქტორმა და სასიკვდილოდ მომზადებული გამოცემა განახლდა და ყოველდღიურ გაზეთად გარდაიქცა, „სიკვდილით ჰბადავ სიცოცხლესა“, «ივერიას» სწორედ ისრე მოუვიდა. ჩვენის მხრით სიამოვნებით მიეგებებით ახალს ქართულს გაზეთს და წრფელის გულით ვისურვებთ მის დღევრძელობას, მაგრამ ერთი შიში გვიტრიალებს გულში: ვაი თუ ის თანაშობილი სენი, როგორც ენის სიმძიმე და იმ ერთი ნიჭის უქონლობა, რომელსაც რუსები „литературный нюх“ -ს ეძახიან, ცხლაც თანა სდევდეს ამ ქართულს გაზეთს, და მაშინ ხომ უვლარც აფთიაქები უშველიან და ვერც ექიმთა გუნდნი. ბარეგნობით გაზეთი არის სუფთა, რიგინ ქალღმერთად იბეჭდება და სიერციტ „ღროებაზედ“ დიდა. „ღროებიდამ“ კიდევ თავისი განყოფილებებით განირჩევა. „ივერია“ შეიცავს: „ნაკვეს“, „ნარკვეს“, „ღამაკვირის“, ძველს ქართულს ტიბიკონს და ახალს კალენდარს. შეიძლება ამ ახირებული ტერმინების გამომგონებლობა ბევრი ღამე გატეხა, ტკბილს ძილს მოსცდა და ცხლა ფიქრობდეს, რომ ამერიკა აღმოვაჩინეო, მაგრამ—გატეხილს მოგახსენებთ აქ სასაცილობის მეტი არაფერია და ამისთანა დარბაისულ გაზეთს არაფრად უხდება ამ ნაკვესების ბეჭედა. მოლტერმა და ჰეინემ სთქვაო კიდევ გვესმის, მაგრამ ზოგობერიძემ, თუ ბახუ ხუხუიამ ბრძანაო რაღას მომასწავებელია?.. შელტონები ჯერ-ჯერობით უფერო და უგემურებია, მოწინავე, ანუ მეთაური წერილები ზედ მიწვენიტ ითარგმნება „Новости“ და „Москов. Вѣдомост.“-ებიდამ. ადგილობრივ კითხვებს ახალი გაზეთი ჯერ მთლად არ შეჰხებია და იმედია არც შემდეგში შეეხება, რადგანაც ჩვენ ჯერ ისევ სკიფები

ვეოფილვართ და „შინა“ არა ვეკონია, როგორც ოთხ მოწინავე წერილში დაამტკიცა (?) დარბაისელმა გაზეთმა. ამ „შინას“ უქონლობაზედ ჩვენ ამ ცოტას ხანში მოვილაპარაკებთ, ცხლა კი საკმაოდ ვსთვლით გვეთქვა ჯერ-ჯერობით რას წარმოადგენს ახალი ქართული გაზეთი. მაინც ვისურვებთ ღმერთმა ქმნას, რომ ჩვენს თხას მგელი დაეჭიროს!

მთიულეი.

უ ე ლ ტ ო ნ ი

მ უ შ უ რ ი

ყანაო, მუშის სამოთსე,
 გლეხის დიდებუ ყანაო!
 ცისკრის სხივებმა შეგძოსეს
 და ნამსა გადაგხანაო;
 დილის ნიაჭმა დაგქროლა
 ალერსით გითხრას ნანაო;
 ყუყუნა წვიამა ზედ დაგჭკრა
 შურმუსტათ ავამწვანაო.
 ყანაო გულ-ხელ-გაშლილო
 ქვეყნის მოკეთვე ყანაო!
 მოურულად შემოგსუივართ,
 შტრულად გიმეტებთ განაო?
 გაქმარვლავთ ბაღას-ბულასსა,
 გატოხსნით ფოკვლვანაო!..
 ყანაო დაუსარკებო,
 უსვად მომცემო ყანაო!..
 ზედ უფლის თვალი დაგურრებს
 შენი ბარაქა ბრძანაო;
 აგშორდეს გვალვა და სეტკვია,
 მოსავლის გამოცანაო...
 ყანაო ოქრო-შურმუსტო,
 ყანაო, ჩვეო ყანაო!..
 ძაღლა და მკვითმა აგურთოსს
 სსვაც ბუკრი შენითანაო.

აკაკი.

ს ი მ ლ მ რ ა

იწვიე, წვიმაკ, იწვიე,
 მასველე შროლის წყალითა!
 ეგები გული გაგრილდე
 ცივის ციურის ცხარითა.
 შენ დამიტირე, ლამაზო,
 შენის შალშისა თვალითა.
 თუ ვერა გნასავ, დავდნები,
 როგორც მთას თოვლი ნამითა.

ბ ა ჩ ა ნ ა .

* * *

თუ ვი სურვილი მაცხოვრებელი,
 ჩემ სულ-სორცთანა შეერთებული,
 სამუდამ-ყამოდ არ აღსრულდება;—
 მაშინ სიტაცსლე-ესოდენ ფუჭი,
 შეკვდიანობით მხოლოდ ქებული,
 ჯილდოეს ნაცვლად, ტანჯვა იქმნება.

თუ ვი ოცნება: გასურებული
 ტვინის ნაყოფი, ნაწარმოები
 ჩატამალადაც არ გამართდება;—
 მაშინ თვალები—მარად დდე და დამ
 შეუშრობენი, დანამულები
 ცრემლად გასვდება, გადმოსდუღდება.

და თუ ეს ფიქრი, კეთილ წინანი,
 მიზნის მდეკნელი, აღმადლებული
 უქმად ჩაივლის მიმოიბრუნება.
 ვერ გასილეს გული, შიგან დაჭრილი
 და ავადება აქოთებული,
 წამაწმეკდელი, გრულებ და წვევა.

რ. აღისუბნელი.

ბ მ რ უ ა ს ნ ა ა მ ბ ო ბ ი

(ეპიზოდი წარსული ცხოვრებიდან)

რა გიხნრა, შვილო, მონუცმა,
 თავს ბეერი გარდამხედა...
 მხოვ და გაამბო მცირედსა
 ნუ გგონები უბედა.

თავ. რ. ერისთავი.

იქნება არ იცნობდე, მკითხველო, მოხუცებულ

ბერუასა?.. მაშ ურიგო არ იქნება გაგაცნოთ ეს პატივცემული მოხუცებული, რადგანაც იმისი ტკბილი, დაულალავი და გრძნობიერი სიტყვები, დღესაც არა ერთსა და ორ კაცს მოიყვანს ხოლმე ალტაცებაში... ბერუა ოთხმოცდაათ-წელიწადს გარდასულია და რა თქმა უნდა, რომ მას ბეერი რამ ენახებოდა, ბეერი რამ გარდახდებოდა თავს, ამ თავის თითქმის ერთ საუკუნე სიცოცხლეშია! ოთხელსავე თეთრი თმა და გრძელი წვერ-ულვაში, ამშვენებენ ისეთაც მშვენიერ და სიმპატიურს სახესა, რომელსაც ზედ ნაოლად ეტყობა: ვაჟ-კაცობა, სიმხნევე და ენერჯია. ბერუას ისეთაც ახლოვანი ტანი, სრულებით ვერ მოეხარა მწარე წელთა სვლას, როგორც ეხლა არა ერთსა და ორსა ეხედეთ წელში მოხრილებსა. იგი თუმცა ღრმა მოხუცებული არის, მაგრამ მხნე და გამრჯე გული არ უსვენებს, რომ დრო ცუდათ გაატაროს და ამიტომაც თქვენ იმას ყოველთვისინა ჰნახეთ გამრჯეს, ოფლის მომწურეს და ზოგჯერ იქამდისინ გამხნეველება ხოლმე, რომ მზა არის კვალთ დაეკონოს, თავის წარსულს და დიდი ხნის დაკარგულ სიჭაბუკესა...

საქმი დღეობით ხომ მოხუცებული ბერუა, სრულებით არ უყურებს თავის მოხუცებულობას და გვერდით მომდგარი თავის შვილის-შვილებთან, სამურის სიმღერით ამხნეებს ვენახში მთოხნავეებსა. საქმი დღეობით გარდა, ბერუას კვირა-უქმე დღეობითაც როდი ჰნახეთ ცუდათ: დარეკვენ თუ არა პატარა ეკლესიის ზარებს, იგი იქვე ხის ქვეშ, ქვაზედ ჩამოჯდარნი, ელოდება წირვის დაყენებასა, ბერუა წრფელის სასოებით მოისმენს ხოლმე წირვას და ყოველთვის დაულალავათ ევედრება ლმერთს, ავედრებს თავის თავს და ხალხსა, მაგრამ უფრო მომეტებული თხოვნა ბერუასი ის არის, რომ იმის ცოდვილი სული მიეღოს ზენას იქ, სადაც მართალნი განისვენებენ. წირვის შემდეგ ბერუა გაერევა ხოლმე ხალხში, ყოველთვის შეიხედავს ხოლმე სოფლის კანცელიარაში და სულით და გულით დღესაც იმის მოსურნე არის, რომ მხოლოდ სიმართლე ჰსუფეედეს მათში და სიმართლეს გაეღვა მკვიდრათ ფესვები!.. სალამო ხნობით რაკი მზე გაღიწვერება, რაკი ჯაფის შემდეგ ერთი დღით შესვენებულები, შეიკრიფებიან ეკლესიის პატარა მწვანე მინდორზედ, არც აქ არის ხოლმე ბერუა ცუდათ: ჩამოჯდარნი ხის ქვეშ თავის ადგილს, შემოეხევიან ხოლმე გარს ხალხი, რომელთაც იგი დიდის სიამოვნებით მოუთხრობს მათ სხვა და-სხვა შესანიშნავ შემთხვევებს, ისტორიულს მაგალითებს და სხვა-და-სხვა სურათს, აგრეთვე თავის დროის პატარა-ყმობის ცხოვრებიდანა. ბერუას ნაამბობი, დღე-

საც არა ერთმა და ორმა იცის აღმოსავლეთ ძანეთშია, რომელთაც ბევრს ან თითონ დაუგლიათ ყური, ან არა და ერთმანეთის გარდაცემით იციან!..

სოფელი დღესაც არა ურიგო მდებარეობას წარმოადგენს აღმოსავლეთ ძანეთშია; მისი მალღობი ადგილი, გარშემო ციხესავეთ შემორტყმული მთა, უწინ და დღესაც საამურათ ამკობენ ამ პატარა სოფელსა. უწინ აქ მომეტებული ნაწილი „ბატონები“ სცხოვრობდნენ, რომელთა „განსასვენებელ“ სამოთხეს ეს პატარა, მაგრამ მშვენიერი მდებარეობა შეადგენდა. ბატონები სცხოვრობდნენ აქ, ბატონებს ეკუთვნოდათ თუ ტყე, თუ მინდორი, თუ გლეხ-კაცობა. გავიდა დრო და დაუეწიყარმა 1861 წელსა, ფერი უცვალა ამ გვარ ცხოვრებასა. გლეხ-კაცი განთავისუფლდა. მიენიჭათ მათ თვით-მოქმედება და ყველამ მხოლოდ საკუთრებისათვის დაიწყო შრომა და ოფლის ღვრა. მოხუცებულები ყოველთვის უანბობენ ხოლმე თავიანთ მომავლებსა და ასე და ამ რიგათ, გადმოდის ხალხში ერთი-მეორე ამბავი.

მოხუცებული ბერუაც ერთი იმ დროის კაცათ ირიცხებოდა, რომელსაც არა ერთი და ორი-გულ-შემატკივარი ამბავი ახსოვდა. ესლა თავის გარშემო შემომსხდარ თანამედროვე ახალგაზღვრებს, ბერუა დიდის სიამოვნებით და დაუღალავად უამბობს ყოველ კვირა-უქმე დღეობითა.

პირა-დღე იყო; ტყეში ბევრი სიარულის შემდეგ, მე და ჩემი მეგობარი, საღამო ხანს ჩამოვედით სოფლათ და შეუერთდით იმ ხალხის ბრბოს, რომელთაც ეკლესიის წინ მოყარნათ თავი. საუცხოვო სურათი წარმოგიდგინდებოდათ თვალ-წინ მნახველსა: მოხუცებული და ყველაზედ უფროსი ბერუა ჩამომჯდარიყო ქვაზედ და ზურგი მაღალ კაკლის ხისათვისა ჰქონდა მიყუდებული. მნახველს რაღაც უჩინო ძალით გიზიდავდა, გაყვარებდა თავს და მზა იყავ, არამც თუ ერთი საღამო, მთელი დღეებიც კი იმის სიმპატიურ სახის ცქერაში გაგეტარებინა. ბერუას გარშემო შემოსხლამილა ხალხი, რომელნიც ზოგნი წამოწოლილიყვნენ, ზოგნი ალაგ-და ალაგ გუნდ-გუნდათ ისხდნენ, ზოგნი ქალმებს ისხადნენ და ზოგნი კიდეც დრო გამოშვებით ჩიფუხუნდ მიდებულ ნაკვერჩხალს უმარჯვენდნენ. ხალხში სიჩუმე ჰსუფევდა; მოხუცებული ბერუაც მისცემოდა რაღაც ფიქრებსა; მე და ჩემი მეგობარიც, მისალმების შემდეგ, ჩამოვსხედით იქვე ახლო კუნძვლ და სხვასთან ერთათ სულ განაბულები შეესცქეროდით, ბერუას ამ გვარ მდგომარეობასა.

პრ გავიდა ცოტა ხანი, რომ ბერუამ, თითქო სრულებით ფიქრებს გაშორებულმა, ერთი რამდენჯერმე ჩაახველა; ამ მოულოდნელმა ხველამ სულ

განაბული ხალხიც გამოაფხიზლა: აქამდისინ ჩუმათ მჯდარნი, აიშალნენ, შეჰქნეს აქა-იქ ყაყანი და რამდენიმე უფრო ცნობის მოყვარე ახალ-გაზღვრა-კი შემოეხვივნენ ბერუას და დაუწყეს თხოვნა, რომ ეთქვა რამ მათთვის წარსულის ცხოვრებიდგან, რომელიც ასე ბლომათ ახსოვდა ბერუას და რომელთა მომეტებული მოწამე თითონ იყო.

— აბა, რა გითხრათ შეილგებო? მძიმეთ, მაგრამ საამურის ხმით მიმართა ბერუამ მთხოვენლებსა.

— რაც იცოდე პაპილო... შესძახეს კიდეც რამდენმა ახალ-გაზღვრამ და მოუსხდნენ გვერდითა. — შენი ნათქვამი ყველა კარგია.

ბერუა კულაეც არ დააწყებინებდა ხოლმე თხოვნას ცნობის-მოყვარეთ და მალე აკმაყოფილებდა იმათ თხოვნასა რამ საამო ამბითა და არც ესლა გადააბიჯა თავის ერთ გვარ ჩვეულებასა. ბერუასათვის საჭირო იყო მხოლოდ ყურის გდება, მის ახლო გარშემოს სხდომა, რომ ბერუას დაეძრა რამე, თუ შეიძლება ასე თქმა; მოეყოლებინა რამ წარსული ანბის მოთხრობა... მე და ჩემი მეგობარიც, მიუახლოვდით მოხუცებულს და სხვასთან ერთად მოუთმენლად ველოდით ბერუასაგან რამ ამბავს და ჩვენც განაბეთ სული. მრთ წამს ისეთი სიჩუმე ჩამოვარდა, რომ ფოთლის შრიალსაც კი შეეძლო დაეშალა ჩვენთვის ყურის გდება. ბერუამ, ჩვეულებისამებრ, ცოტა ხველების შემდეგ განაგრძო შემდეგი, რომელსაც ჩვენ სიტყვა-სიტყვით, აუწეროთ მკითხველსა.

— იცით, შეილგებო, რა იყო ჩვენი წარსული ცხოვრება?.. ღმერთმა ნუ გაცოდინო! მანაგრძო მოხუცებულმა; — ესლა ჩვენა ერთ ჩვენი თავის პატრონები; დღეს ცოტათ თუ ბევრათ, ჩვენი ოფლით ჩვენ ჰირნახულსა, ჩვენ ფიქრებს თითონ ჩვენ უვლით, ჩვენი ფიქრებით თითონ ჩვენვე ვსარგებლობთ... აი, გიამბობთ, შეილგებო, ერთ ამბავს, რომელიც... მაგრამ თქვენ თითონ უფრო ცხადათ დაინახავთ, სურათს ჩვენი წარსული ვი-ვაგლახის ცხოვრებისასა. მთუ რანი ვიყავით და როგორა ვსცხოვრობდით მაშინა; მეც კი, ესლა თქვენ მოსაუბრეს, არა ერთხელ ამიდულდება ხოლმე მწუხარებით ეს მოხუცებული გული, როდესაც მომავინდებდა წარსული...

— მეითხარი, გეითხარი პაპილო, წამოიძახა იქვე გვერდით ამომჯდარმა ყმაწვილმა ბიჭმა, რომელიც მოუთმენლად უგდებდა ყურს, მოხუცებულის საუბარსა.

— მეტყვით, შეილო, გეტყვით და განაგრძო! — თქვენ იქნება ჯერ არ გაგიგონიათ, შეილგებო, ვინ იყო თქვენში ქიტესა ბედკრულაშვილი? ბერუა დავ-

კითხა გარ შემორტყმულ მსმენელთ, რომელთაც ხმა არ ამოიღეს და სულ განაბული აზრის გაგებასა სცილიობდნენ. მაშ მეგეტყვით და განაგრძო კვალათ: — ქრისტესია ბედკრულაშვილი, ჩემი ალალი ბიძაშვილი იყო და უნდა გითხრათ, რომ ვაჟ-კაცობით თუ მხნეობით, თქვენგანს არც ერთს არ დაუეარდებოდა, რომ იმ უბედურ შემთხვევას უღრავოთ არ მოელო ბოლო .. მართალია ძრიელ გაძლიერებული ოჯახის პატრონი არ იყო, მაგრამ ცოლსა და თავის მოზრდილ ბიჭს, რაც კი შეეფერებოდა ბატონის ყმას, ერთი ლუკმა პურით ტკბილათ ინახავდა... ზოგჯერ ხან თითონა ჰმველიდა სხვას, ხან თავის საცოდავ ხარებს აშველიებდა ხოლმე და ასე და ამ რიგათ, ატარებდა ვი ვაგლახის წელიწადებსა...

ბერუა შესდგა ცოტა ხანს, ამოიღო ჯიბიდან თავისი საყვარელი ბურნუთის ტყავის ქისა და რამდენჯერმე ლაზათიანათ მოსწია. ხალხი, მე და ჩემი ამხანაგი კვალათ სულ განაბულეები შეესტკეროდით მოხუცებულსა.

— მკათათვე იყო... ღაიწყო კიდევ ბერუამ თავისი ტკბილი ხმით. მოსავალი საქმათ მოუვიდა ყველას და გახსურებული ლეწვა იყო; ვიდრე ამინდები ხელს უწყობდა, ხალხი თითქმის ერთმანეთს ასწრობდნენ ლეწვას... საბრალო ბედკრულაშვილსაც ორი დღის ნახნაგი ჰქონდა და იმდენი გამოუვიდა, რომ დასცლოდა ორი სამი წელიწადი ეყოფოდა; იმანაც თავის მხრით მიაყოლა უღელი ხარით და არ იყო რომ ყველაზედ ადრე გაათავა; კალოსაგან სულ ამორთმეული ხარები უპრიანა ღმერთმა და ქირაზედ გაგზავნა, რომ ცოტა რამ გროშები აეღო და იმითი მოეშორებინა თავისი ათასი ვაი ვაგლახი... მეოთხე დღეს შინ დასაფტველათ პურს აკეთებინებდა თავის დედა-კაცს და თითონაც თავის პატარა ბიჭებით არჩევდა თურმე პურსა, რომ ამ დროს, როგორც საზარელი ხმა, მოესმა ქისტესიას «მოურავის» ყვირილი; ამ მოულოდნელმა ხმამ ძრიელი თავზარი დასცა საბრალო ბედკრულაშვილსა და ერთ წამს საცოდავით გაყვითლდა შიშისაგანა. ქრისტესიას ვეღარ მოესწრო აღგომა, რომ „შეზარხოშებული“ მოურავი თავზედ წარსდგომოდა და ეუბნებოდა ბატონის ნაბძანებსა. ბედკრულაშვილს არაფერი ესმოდა და პირ-ლია შესტკეროდა «მოურავსა», რომელმაც შემდეგ ლანძღვა გინებით დაუწყო ყვირილი.

— „არ გესმის, შე ოჯახ დასაქცევო! მუბნებოდა თურმე მოურავი!—ხელე შენ და შენი ხარები ბატონის კალოზედ უნდა მოხვიდე და სანამ მოერჩებოდეთ, ლეწვა უნდა გვიშველო, ბატონმა ისე ბრძანა“.

— ხარები რომ არა მყვანან... ძლიეს-ლა მოახერხა ქრისტესიამ თურმე ამისი თქმა.

— «მაშ სად ჯანაბაშია გყვანან? ჰაი, შეილო, გაათავე კალო და გადაჰკარგევი განა?»

— «ღმერთმა ხომ იცის რომ არა! ქირაზედ არიან და ამ ერთ კვირაზედ მომივლენ, მაშინ თუ გინდა თქვენი ქირის სანაცვლო იყვნენ...»

— «რას მიედ-მოედები კაცო! უფრო ხმა მალ-ლა უყვიროდა თურმე „მოურავი“, რაკი ნახა რომ იმის ყვირილზედ ქრისტესია კრაქსავითა ჰქრებოდა: —მაშ ვინ უნდა უშველოს ბატონსა? ჰხედავ, ყველას ჯერ თავისი ბევრი აქეთ? მკითხებოდა მოურავი და თან ძალას ატანდა, ისეთაც ლენისაგან გამოლევულს ხმასა.

— «რა ვქნა შენი ქირიმე... აბა რომ მცოდ...»

— «რო მცოდნოდა? მაშ არ იცოდი რომ ბატონს დიდრონი ფთა-მოქცეულები ედგა!.. ძარგი და თითონ მოგიხერხებს ბატონი! მართი რამდენჯერმე გაიქნია თავი და გავიდა ბედკრულაშვილის ეზოდ-განა.

— ქრისტესიას ეგონა ეს არის ამითი მოერჩიო, განაგრძო ბერუამ:—და არხენინათ დაუწყო საცალოებს გაცეთებული პურით კვება, მოურავთან სხვა არაფერი დანაშაულობა არა ახსოვდა რა და იმედი ჰქონდა მოურავი შეაბრალებდა ბატონს იმის გაქირევებულ ცხოვრებას და მარტო-ხელეებასა. მოურავს ეს აზრათაც არ მოჰსვლია და ის ისე მოდიოდა თურმე «ბატონთან», როგორც «ძრიელ დამნაშავე» და «მოწინააღმდეგის» აღმომჩენელი. მოურავმა ბატონს ყველა დაწვრილებით მოახსენა, ჩემო, შეილებო, და ბევრი იჯავრა თურმე ბატონმა, ბევრი აბრაახუნა ფეხები ბალკონზედ და დაემუქრა საბრალო ბედკრულაშვილსა, რომ იმას ამ ოინს არ შეარჩენს. სთქვა და აღასრულა კიდევ ბატონმა. უწინ ასე იყო, ბატონები თავიანთ სიტყვას ძნელათ შესცვლიდნენ ხოლმე... მეორე დღეს ადრე დაებარებინა მოურავს ქრისტესია და მიეყვანა ბატონთან, რომელიც ამ დროს თურმე ბალკონზედ «ჩისისა» ჰსვამდა.

— «ბიჭო, შენ არ იცი რომ ძნა ვასალეწი გვაქვს? ღვეითხა ბატონი და შეჰსტყვილა რამდენჯერმე ჩვეულებრივ.

— «როგორ არა, ვიცი შენი ქირიმე...»

— «იცი? თუ იცი რა უყავი ხარები?... სად ჯანაბაში გადაჰკარგევი, ჰა?..»

— „ხარები?... ქრისტესიამ ჩუმათ გაიმეორა ბატონის სიტყვები და ხმა ამოუღებელი გაქვავებულსავით გულ-ხელ დაკრეფილი იდგა ბატონის წინა.

— „არ გესმის, შე... ბატონი დასკიობდა ჰრისტესიას, ჰრისტესიას კი არაფერი ესმოდა, იგი გაეტაცნათ რაღაც მოულოდნელ ფიქრებს და მხოლოდ იმის მონატრე იყო, რომ გასქდომოდა ქვეშ მიწა.

— „ჰო, შენთვის გაილწე და სხვა ფეხებზედა გკილია, არა? ძაცი არა ვარ თუ ოხრათ არ დაგინარჩუნო და შემოჰკრა ჰრისტესიას მუშტი.

ქრისტესია დაეცა გულ შემოყრილი. ბატონს თურმე ეგონა რომ ეს განგებ იყო და აღგებოა, მაგრამ, ისე თქვენი მტერი ადგეს, შეილებო, რომ საცოდავი ჰრისტესია ვეღარ ადგა და ბალკონიდან ოთხმა კაცმა ძლივს ჩამოათრის. ჯერ კიდევ მზე მალა იყო, რომ ჰრისტესიამ განუტევა ტანჯული სული და მიეცა საუკუნო განსვენებასა. მით წამს მთელ სოფელს მოეფინა, ჰრისტესია ბედკრულაშვილის სიკვდილის ხმა და დიდი თუ პატარა მიეშურებოდა «ბატონის» სახლისაკენ რომ ეყურებინათ. ბატონის დიდი ეზო ხალხით იყო ავსებული; უბედური მართა, ჰრისტესიას ცოლი, თავ განწირული დასტიროდა ქმარს და ზედ აკლავდა თითქმის თავსა... მეორე დღეს შუადღის უკან, ოთხის ფიცრით, დამარხეს საბრალო ჰრისტესია სწორეთ იმ ადგილს სადაც ეწლა ჩვენ ვიმეორებთ იმის თავგადასავალსა.

ჩვენ ყველამ ძირს დავიხედეთ, თითქო ძებნა დაუწყეთ საცოდავის საფლავსა, მაგრამ, ამოთ, რადგანაც იქ მხოლოდ სულ დიდრონი ახალი ქვები ეწყომიცვალეზულეების საფლავებზედ და ათასში ერთი თუ მოიპოვებოდა უბრალო ქვით, რომლისამე დაეწქებული კაცის სამარე.

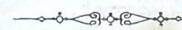
— „შწინ ეს ადგილი ასე როდი იყო, შეილებო, განაგრძო კვლათ ბერუამ:—ეს ადგილი მართო სამარხი იყო. მკლესიაც მერე ააშენეს და აი ამ ჰრელ ქვებსაც შემდეგ დაუწყეს ზიდვა... აღარ გაიარა ორმა, სამმა თვემ ჰრისტესიას სიკვდილის შემდეგ, რომ ბატონმა ქერივი მართა თითონ წაიყვანა სახლში მოსამსახურე დედა-კაცათა და ორ პატარა ობოლს კიდევ ძროხაში უკრა თავი ხბორების მოსაეღელათა. ძაცი ტირილისაგან ვერ შეამარებდა თავსა, რომ ენახა რა საცოდავი სანახავეები იყვენ ის ორი პატარა ობოლი. დაგლეჯილი ფარდავის ძველებით და დაკაწრული ტიტველა ფეხებით დაედვენენ ორნი ერთათ ხბორებს და ზან საით ერეკებოდენ და ზან საითა... რო გზაში შენეედრილებს დაჰკითხებოდი, ყოველთვის იმათგან გაიგონებდი ერთ და იმავე გულ მოსაკლავ სიტყვებსა: „მაშა მოგვიკლა ბა-

ტონმა, დედა შინ წაიყვანა და ჩვენც ძლოსაში გამოგლეჯა-ო...“

მოსახურე მოხუცებულმა გაათავა ლაპარაკი; ამასობაში ბინდიც მოგვიახლოვდა, მთვარე საკმაოთ წამომდგარიყო და ლაქვარდს ცის კამარაზედ, ვარსკვლავები ცელქათ დანაგარდობდენ, იქვე მთის კალთებიდან, სამურათ უშტვენდენ ლამის ფრინველები და მიჩუმებულ არე მარეს საამურ ხმებსა ჰუნენდენ. ამაზედ საუცხოვო სურათს ეღარა ჰნახავდით, მკითხველო, რომ გენახათ პატარა თეთრად გაღესილ ეკლესიის მახლობლად, მაღალი კაკლის ქვეშ, რა რიგათ მოჩანდა გუნდ-გუნდათ შეკრილი ხალხი, რომელთაც სულ განაბულეები მოხუცებულის საუბრის სმენათ გარდაქცეული იყვენ. ბერუას თეთრი წვერულეაში და სპეტაკი სახე, მთვარის მკრთალ ნათელმა უფრო ერთი ათათ დაამშვენა მოხუცებული და ძნელათ თუ მნახველს მოეშორებინა თვალი თითონაც და გულით არ მოჰკვდებოდა ხალხის გუნდსა.

მოხუცებულმა შესწყვიტა თუ არა თავისი ტკბილი და ალერსიანი ხმა, ხალხი გაიშალა მაშინათვე და ყველამ, მძიმე ნაბიჯით გასწიეს შინისაკენა მე და ჩემმა მეგობარმაც მოუკიდეთ ჩვეულებისამებრ ჩიბუხებს და დაებრუნდით შინისაკენა; მაგრამ, უნდა გამოგიტყდეთ, რომ ძრიელ გეოაცებდა მოხუცებული ბერუას ტკბილი სიტყვები, ალერსიანი ხმა; აუარებელი აზრები გვიტრიალებდენ თავში, რომელთათვისაც ვერაფერ ანგარიშის მოცემას ვერ ვახერხებდით.

მს! რომ იცოდე რამდენი მოიპოვებინა, ამ გვარი მოსახურენი აღმოსავლეთ ქახეთში, ჩემო მკითხველო, რომელთა ბევრი მშვენიერი სიტყვები, შენამდისინ დღესაც მოულწეველნი რჩებიან!

დრამატიული მწერლობა

პორტუგალიაში

(ერთი პიესის გამო)

დრამატიული მწერლობა პორტუგალიაში, ძრიელ გვიან დაიწყო. პორტუგალიას ბევრი ჰყვანდა სხვადასხვა პოეტები, და მათში ერთიც არ მოიპოვებოდა დრამატიული მწერალი. რა მიზეზია მერე ასე გვიან გამოფხიზლება, იმ ხალხისა, რომელნიც უფრო ასე დახლოებულნი იყვენენ მეროპასთან? ისე

მცირედი ცნობები მოიპოვებინან ამის შესახებ, და ჩვენთვის ძნელია გარდაწყვეტით ამ მიზეზის თქმა.

პირველი დრამატიული მწერალი პორტუგალიაში, მხოლოდ XVI საუკუნის დასაწყისში გამოჩნდა. ეს იყო დრო პორტუგალიის მშვენიერი ისტორიის ეპოქისა, ეს იყო ჟილ ვიცენტი, რომელსაც არაერთი დრამატიული ნაწარმოები არა ჰქონდა პორტუგალიის ლიტერატურასა და მარტო, ვიცენტმა, დაიწყო ბრწყინვა მწერალთა შორის. მიცენტმა თავის სიცოცხლეში დასწერა ბევრი საღრმთო autos (წარმოდგინება) და ამასთანავე ლამდენიმე კომედიები და ტრაგედიები, რომლის ნაწერებითაც ისეღმძღვანელეს შემდეგ ძველდმ და ლოპე დე—ვეგა. მიცენტის ნიჭიერმა მწერლობამ შემდეგ ბევრი მიმდევარნი დაჰბადა, რომელნიც გაუდგნენ ჰილ ვიცენტისაგან გავალილს გზასა... ტრაგედია, პირველობა რომელსაც უნდა მივაწეროთ «ინესა დე-კასტროს» (პიესა) ამ პიესამ XVI საუკუნის ნახევარში იჩინა თავი. საზარელი სიკვდილი „ინესა დე-კასტროსი“ პორტუგალიელებს თითქმის ორ საუკუნის განმავლობაში ყველასა ჰქონდა გულში ჩანერგილი და ყველას ნათლათ ახსოვდა. ამავე ასტროს სიკვდილის ანბით ბევრმა ისარგებლეს შემდეგ და რამდენიმე ტრაგედიები დაიწერა. მიცენტის შემდეგ «კასტროს» სიკვდილის ანბაზე შეიმუშავა ცნობილმა ჭერიერმა და ამ ეროვნულის შინაარსით დასწერა ტრაგედია, ბერძნული ტრაგედიების მგზავსი. ჭერიერმა წერა ბერძნული ტრაგედიების მგზავსი დაიწყო და ისეთაცა სწერდა შემდეგში. ამბობენ, რომ ჭერიერმა უფრო იმიტომ მიჰყო ხელი ბერძნულ ტრაგედიების ზომავზედ წერასა, რომ ეს უკანასკნელნი ძრიელ უყვარდა... ჭერიერს იქამდის ჰყვარებია თურმე ბერძნული ენა, რომ იმას გადაუთარგმნია ორი ტრაგედია მერპიდიისა ბერძნულს ენაზედ და თითონაც დაუწერია ამასთანავე ორი ტრაგედია „იეაი“ და „იოანე ნათლის-მცემელი“.

ზარდა ტრაგედიისა «ინესა დე-კასტროს», ჭერიერმა თავის სიცოცხლეშივე დასწერა ამასთანავე ორი კომედია: Cioso (იჰვიანი) და ამ კომედიაზედ უფრო აღრე, როდესაც ჯერ კიდევ იგი 26 წლისა იყო, Bristo.

პირველ პორტუგალიის პოეტმა, რომელიც საკმაოთ გაითქვა სახელი თავის უმდიდრესი პოეზიით, თუმცა კი მეროპა იმას მარტო «ლუზიადათი» იცნობს; უკვლავ კომენსმა, სცადა აგრეთვე თავისი თავი კომედიების წერაშია, მაგრამ ამ მხრით იგი აღმოჩნდა უფრო სუსტი თავის ტალანტთან და იმის «ჩილოდები» „სელევკა“ და „ამფიტრიონი“ ცოტათი

უმატებდენ სახელსა, პოეტისაგან მოხვეჭილს დიდებასა.

კომოენსმა თავის პიესაში „სელევკა“ გამოჰხატა ანთიოქი, რომელმაც შესწირა თავი დედინაცულის სიყვარულსა. ამბობენ რომ ამ პიესის შინაარსის აღების დროს, კამოენს, მხედველობაჲი ჰქონდეს შილიპე მეორის დამცირება, რომელმაც მოაკლევინა თავისი შვილი ძარლოსი დედინაცულის შეყვარების გამო. კამოენსის პიესა დაწერილია autos-ს ზომავზედ და ძნელია მხოლოდ იმისი თქმა, რომელ შთამამელობას უნდა ეკუთვნოდეს ხსენებული კომედია. პიესა ლექსათ არის დაწერილი, მაგრამ წინა-სიტყვაობა (პროლოგ) მოთხრობითი მიუძღვის... საკირველი მხოლოდ ეს არის კომოენსისა, რომ მომეტებული ნაწერი იმისი, ისპანიურს ენაზედ და ხასიათზედ არის დაყენებული. თვით შემოხსენებულ პიესაში ექიმი, რომელიც სელევკას არწმუნებს, რომ ანტიოქს უყვარს იმისი ცოლი, თავის დედი-ნაცვალი სტრატონისი და მხოლოდ ამ სიყვარულს შეუძლიან უდროვოთ მოუღოს ბოლო ანტიოქსა. ექიმი სრულებით ისპანიურს ენაზედა ლაპარაკობს. თვით პიესის მიმდინარეობაც არეულ-დარეულია. იგი არ არის არც მოქმედებად და არც სცენებათ დანაწილებული; მხოლოდ ისა სჩანს, რომ რომელიმე მომქმედი პირი გამოდის სცენაზედ და ლაპარაკობს...

ისპანიური ხასიათი და ენა სჩანს კამოენსის სხვათა-შორის პიესა „ამფიტრიონშია“ც, რომელმაც იგი პლატის მიბაძვით დასწერა, თუმცა ხასიათი და შინაარსი უფრო უკეთესობს „სელევკაზედ“, მაგრამ ამ მხრით პორტუგალიის პოეტი უფრო დაბლა სდგას, ვიდრე გამოჩენილი მოლიერი, რომელიც აგრეთვე პლატესა ჰბაძავდა თავის „ამფიტრიონის“ წერის დროსა. კამოენსის მესამე პიესა «ფილედეში» უფრო უკეთესობს იმის სხვა პიესებზედ, რომელშიაც უფრო კარგი და ხელოვნური სცენები მოიპოვებინან...

მეჩვიდმეტე საუკუნის ნახევარში ლისაბონის მცხოვრებთ მომეტებულათ იზიდავდა Biaro alto-ს თეატრში უბედური ანტონიო ხოზეს პიესები. ხოზეს სიკვდილის შემდეგ საკმაოთ დარჩა პიესები, რომელნიც შემდეგ გამოიცნენ ავტორის უსახელ წოდებით და მხოლოდ ქვეშ წარწერილი ჰქონდა თეატრის ურია, თუმცა ნამდვილი ფსევდონომი თეატრისა იყო Theatro Comico Cartugaez. ხოზეს თავის პიესებში ბევრჯელ გამოუხატავს მთელი კაცის ცხოვრება; ხოზე სრულებით არა ცდილობდა თავის პიესებში შეეკავშირებინა ინტრიგები ცალკე სცენებათა, მაგრამ იმის მომქმედი პირნი მომეტებული ნაწილი უფრო მიმზიდველნი და ნამდვილი ტიპები იყე-

ნენ ცხოვრებისა. ხოზეს პიესები უფრო თან-და-თან წარმატებაში შედიოდნენ და დიდ ხანსაც არადგენდნენ პორტუგალიის სცენაზედ.

შესახებ ხოზეს კერძო ცხოვრებისა არაფერი სჩანს, მხოლოდ ვიცით იმის უბედური სიკვდილი. ხოზეს დასწამეს რჯულის წინააღმდეგობა და ამის გამო იგი ჩაადგეს რამდენიმე ხანი ინკვიზიციის საპყრობილეში, რომელმაც რამდენიმე თვე იტანჯა და შემდეგ 1740 წ. იგი შეიქმნა მსხვერპლი დაუნდობელი აუტო-და-ფეს ცეცხლის ალისა.

ამავე ხნებში 1761 წ. პორტუგალიის მცირედ დრამატიულ მწერლების დასს, მიემატა ორი მწერალი: ტიბერო პედგაჩი და ლომინგო ლოს-რეისკვიჩი რომლებმაც ერთად დასწერეს შემდეგი სახელოვანი პიესები: „ასტარტი“, „მეგარჩი“, „მერმიონი“ და „ინესა დე-კასტრო (სამ მოქმედებიანი.)“ ამ პიესებში უკეთესად მხოლოდ „მეგარჩი“ ითვლება.

ძომიკური თეატრი სრულებით დაიფიწყეს პორტუგალიელებმა, როდესაც პედრო ანტონი ძორრეა გარსანმა, ცნობილმა თავისი უმშვენიერესის იდეებით, დასწერა ორი კომედია: ერთი, ესრედ წოდებული Theatre novo (ახალი თეატრი), მეორე „ას-სამბლეი“, რომელმაც დაიმსახურა საყოველთაო ყურადღება... როდესაც XVIII საუკუნის ნახევარში საფრანგეთის დრამატიულმა მწერლობამ დაიპყრო პორტუგალიელების სცენა, მაშინ აკადემიამ 1788 წ. დაუნიშნა საჩუქარი, ვინც დასწერდა პორტუგალიელთა ცხოვრებიდან ახალ ტრაგედიასა. ეს საჩუქარი ღირსეულად მიიღო მაშინ გრაფინია ვიმიერისამ თავის ტრაგედიაში „მერვე“.

ასე და ამ რიგათ, მძიმე ნაბიჯით იდგადა ფეხს წარსულ საუკუნეებში პორტუგალიის დრამატიული მწერლობა. მაგრამ უკეთეს ნაწარმოებთ პორტუგალიის სცენისა დღეს ითვლება მხოლოდ ტრაგედია „ინესა დე-კასტრო“ თხზულება გომესისა, რომელიც დაიწერა უკანასკნელ ხნებში წარსულ საუკუნისა. ხსენებულ პიესას ნამდვილ წოდებათ გომესისაგან NOVO CASTRO იყო, ესე იგი «ახალი კასტრო»; ავტორმა იმისათვის უწოდა, რომ ამ გვარივე ორი პიესა უფრო აღრე იყო დაწერილი, ამავე შინაარსით და ამავე მიმდინარეობითა. ბარდა ამ პიესისა „ინესა დე-კასტრო“, რომლის გამოც ჩვენ ასე მოკლეთ გავაცანით „თეატრის“ მკითხველებს პორტუგალიის დრამატიული მწერლობა და რომელიც დღეს ჩვენი ენით ითარგმნება, ზომესმა სხვა კიდევ მრავალი შესანიშნავი პიესები დასწერა, მაგალითად: «ტრიუმფი ბუნებისა», «კოროლი ღონ-სებასტიანი», «ძატონი», «პეტრე პირველი», «შრიდრიხი», «მოლლანდიელი მქე-

დელი“ და სხვა. ზომესის «ინესა დე-კასტრო» დღესაც პორტუგალიის ერთ უკეთეს პიესათ ითვლება და დიდის მნიშვნელობით იდგმება პორტუგალიის სცენაზედა. თვით ზომესიც ერთ უკეთეს და უნიჭიერეს დრამატიულ მწერლათ ირიცხება პორტუგალიაში...

შნდა ვსთქვათ, რომ „ინესა დე-კასტროს“ უბედური სიკვდილის გამო, საზოგადოთ პორტუგალიის მწერლებმა დასწერეს ხუთი პიესა, ამავე დედა აზრით და ამავე წოდებითა. პორტუგალიელების ასლო მეზობელ ისპანიელებმაც შეიმუშავეს ზე-მოხსენებული შინაარსი სხვა-და-და წოდებულ პიესებათა. 1896 წ. ინგლისის მწერალმა მდვარდმა ამავე დედა აზრით დასწერა პიესა; საფრანგეთის მწერალმა ლამოტმა, „ინესა დე-კასტროს“ შინაარსით შესთხზა ტრაგედია, რომელიც შემდეგ რუსულს ენაზედაც ითარგმნა; თვით იტალიელთ და გერმანიელებსაც მოეპოვებათ რამდენიმე პიესა ამავე დედა აზრით, რომლითაც ასე სახელოვანი შეიქმნა პორტუგალიის დრამატიული მწერლობა.

დღეს ნამდვილ ზომესის პიესა «ინესა დე-კასტრო», ჩვენგნით ითარგმნება და ვეცდებით, რომ მალე გავცანოთ „თეატრის“ მკითხველებსა, რომელთაც უფრო უკეთ შეუძლიანთ დააფასონ ღირსეული მნიშვნელობა ხსენებული ზომესის პიესისა.

გელის-ციხელი.

ნ ა რ ე ვ ი

აღმორჩეული აზრები ქეჩესი შესახებ ქალენჯედ

ქ ა ლ ე ბ ი

ადამიანის ხასიათი სხვა-და სხვა თვისების წყობილებისაგან შესდგება; თუ უკანასკნელი ტყუილია, რომელსაც სისტემატიურად იგინი უჭირავს, მაშინ მთელი კაცის სიცოცხლე დიდი შეცდომილებებში შედის. ჩვენ ვაქებთ და ხასიათ შემუშავებულს კაცს ვეძახით იმას, რომელიც თავისუფლების გრძნობას იკლავს და თავის ძველი აზრების მონაა. ამისთანა ზნეობის დამონება, უფრო კაცებს ემჩნევათ. ქალის გულში უფრო მეტი თავისუფლების გრძნობა რჩება, რომელიც ცოცხალი და მოძრავია. ჰოველ დღე ქალებს სხვა-და-სხვა შეხედულება აქეთ ქვეყანაზედ, თუმცა თვითონაც ვერა გრძნობენ, დილით, რომ აღდე-

ბიან, როგორათაც უსუსურნი ბავშვები, დააწყობენ თავიანთ აზრებსა, მაგრამ საღამოთი ისე იქცევა, როგორათაც ქალღმერთი აშენებული სახლები. ძალები ისეთი სულ მოკლენი არიან, რომ იმათ არ შეუძლიანთ მძიმე აზრს დიდხანს ებრძოლონ. (1. 198).

მუსიკას, რომელსაც ქარაწილის დროს უკრავენ, იმ მუსიკის ხმას წააგავს, რომელსაც ომში წასვლის დროს უკრავენ (8. 212).

ზახსოვთ თქვენ მეს ისტორია? რამ წამს ქალი გონებაზედ მოვა, იმისი პირველი აზრი ახალი ტანსაცმელია. (3. 6).

ღიან, ქალები საშიშნი არიან, მაგრამ სილამაზეს მოკლებულნი ქალებისა კი უფრო უნდა გეშინოდეთ, ვიდრე ლამაზებისა. ლამაზები დარწმუნებულნი არიან, რომ იმათ თაყვანი სცენ, მაგრამ სილამაზეს მოკლებულნი კი სუყველას უკან დასდევენ და ამიტომაც ბევრს მტრებს შოულობენ. (3. 111).

მ, ქალებო! თქვენ კაცმა ბევრი უნდა გააბატოთ, თორემ ბევრი გიყვართ და ბევრსაც იყვარებთ. იმათი მოშურნეობაც სიყვარულია, მხოლოდ მიმართულება აქვს გამოცვლილი. ქალები კაცს მაშინ უბოროტებენ, როდესაც ამ ენებით სხვა კაცის გულს სიყვარულით დაიმსახურებენ.

როდესაც ქალები სწერენ, ერთის თვლით ქალღმერთს უყურებენ და მეორეს თვლით კაცს; მაგრამ სილამაზეს მოკლებულ ქალებს კი ეს თვისება არა აქვთ. (4. 10)

მჰ, ქალებო! ჩვენს სამწუხაროთა ხართ გაჩენილნი! თქვენი შეხედულება—საწამლაია; ვინ შექამა პირველი ვაშლი ბორატებისა? ვინ დაღუბა მარკი, ანტონიმი, ვინ მოჰკლა სიცრონი? ვინ მოითხოვა ივანე ნათლის-მცემლის თავი? ძალებო! ჩვენ თქვენ ყველაზედ უკეთეს და მაღალს ვაძლევთ! ჩვენ ვაძლევთ წმინდა და ენებით ავსებულს კაცს და სიყვარულს, თქვენ კი რას ვაძლევთ? უხეირო ხარის ხორცს, დამალ ხბოს ხორცს და გაწყალბებულს წვეს. (7. 76).

ძალებს მხოლოდ ერთი საშუალება აქვთ, რომ კაცი გააბედნიერონ, მაგრამ ვასაუბედურებლათ კი ოცდაათი-ათასი. (7. 89).

ძალს მეორე სიყვარული არ აქვს; რადგანაც იმისი სული იმოდონათ სუსტია, რომ ორჯელ იმ საშინელს სიყვარულის მიწის ძვრას ვერ გამოსცდის. (8 211).

საკურველია, რომ ლამაზ ქალებს უფრო უძნელდებათ ქმრების შოვნა. ეს ძველ დროშიაც ესე

იყო. ისტორიიდგან ვიცით, რომ ორი მეტად მშვენიერი ქალი, ქანწულათ დაბერდნ. (1. 37).

ხალხური ლექსები

ქართლში შეკრებილი სოსიგოსაგან

ჭვჭვჭვადემ დამატიყა,
 ღვინო შემსკა ტუბილია.
 აშკარაზე წამოკედი,
 იქ მამეკიდა ძილია.
 სადაც კარგი სრული ვნახე,
 იქით წამეო ცსვირია;
 იმ ძილში გამომატაღეს,
 ჩემი გამახნა სტვირია;
 ჩემი სტვირის მამარავსა,
 დაუსივღეს ცსვირ-პირია;
 დღეის სწორამდინ მენასოს,
 იმისი ცოლი ქვრია.
 ჩემი მძისთვინ მამეყვანოს
 და გამეწიოს ღსისია,
 რომ მწითეკში მოჭეოლოდეს,
 ის ჩემი ჭრელი სტვირია.

წუსეღის ვნახე სიზმარი,
 შენი ვაჟი-გაცობისა:
 აღის სასაღესი გეცვა,
 შიგნით მოგი შერანგისა.
 ღამაზათ ცსენზედ ივკეი,
 მუსლი გქონდა შავანდისა;
 თოფი გეკიდა სითა,
 ტუხი ჭქონდა ხვარასისა;
 ცამახას წელში გაგეჭო,
 ჩასმასი აქვს ქოთახისა;
 სანადიროთ წასუღიევა,
 მტრები გესოცა ქართლისა;
 საყდარში მიბმანდებოდი,
 მთებმა დაწვეს ზიზინი;
 მაღალმა დმერთმა გვიჩვენოს,
 შენი წითელი გვირგვინი.

წინა გამოცანების ახსნა

- 1) კრუსი წიწიღებით. 2) ქვევრი ღვინით. 3) ფურცკარი. 4) წისქვილი. 5) სეტყვა. 6) სახეჩელი. 7) ბორკილი. 8) მამალი. 9) ობობი და მისი ქსელი.

ბ ა ნ ც ხ ა ლ ე ბ ა ნ ნ

ქართული თეატრი

1886

თბილისი, 5 თებერვალს

ბენეფიცი

პ. ა. ანდრონიკოვისა

ქართული დრამატული დასისაგან წარმოდგენილი იქნება:

I

კ ი ნ ტ ო

პომედ. 3 მოქმედ. თ. აკაკი წერეთლისა

II

ა ღ მ ზ ს დ ე ლ ე ბ ი

პომედია 2 მოქმედ. თხზ. ა. მოჩხუბარიძისა.

III

დივერტისმენტი

ადგილების ფასი ჩვეულებრივია

დასაწყისი 8 საათზედ

ГОДЪ ЧЕТВЕРТЫЙ

О ПРОДОЛЖЕНИИ ВЪ 1886 ГОДУ

ОБЩЕДОСТУПНАГО ЖУРНАЛА-ГАЗЕТЫ,

„БЛАГОВѢСТЬ“

Выступить въ провинціи на поприще такой литературной дѣятельности, которая, доставляя общедоступный и назидательный матеріалъ для чтенія, служилъ бы религіознымъ и патриотическимъ интересамъ нашего дорогаго отечества—Россіи,—дѣло не легкое, чтобы не сказать много-трудное, среди того фальшиваго положенія, въ которомъ очутилась русская интеллигенція, благодаря давней среди насъ враждебной пропагандѣ. Проходя уже молчаніемъ мѣстныя дразги, мы не можемъ не отмѣтить и другой трудности существовать въ провинціи такому изданію, какъ, напримѣръ, журналъ-газета „БЛАГОВѢСТЬ“. Наша всероссійская отвѣчка отъ серьезнаго чтенія и пристрастіе къ этому пустому „легкому чтенію“ испортили вообще у насъ вкусъ къ чтенію; изданія же, ратующія за интересы Православія, Самодержавія и Русской народности, среди органовъ фальшивой печати на Руси,—изданія подобныя „БЛАГОВѢСТУ“, заслуживаютъ полнаго вниманія всѣхъ сыновъ отечества. Не смотря, однако, на трудность своего настоящаго положенія, журналъ-газета „БЛАГОВѢСТЬ“, въ сознаніи своей благовременности и полезности будетъ съ Божіею помощію издаваться и въ слѣдующемъ 1886 г. т. е. ЧЕТВЕРТОМЪ уже со дня своего начала. Уповаемъ, что настанетъ время, когда притихнуть въ Россіи иноземщина и иновѣрщина, когда згинетъ этотъ русскій либерализмъ т. е. всеобщая наша распущенность, а пока... мы находимъ нужнымъ благовѣстить о Православно-русской и вѣрноподаннической правдѣ и чуждой кривдѣ на святой Руси.

Программа нашего журнала-газеты „БЛАГОВѢСТЬ“ и на слѣдующій годъ остается прежняя:

I. Обозрѣніе текущей Церковно-общественной жизни въ Россіи и за-границею, въ ея современныхъ проявленіяхъ, мѣропріятіяхъ и пр.

II. Корреспонденціи о замѣчательныхъ почему-либо новостяхъ и событіяхъ въ области духовно-нравственной.

III. Очерки, рассказы, жизнеописанія, путешествія, краснорѣчіе, церковная старина, стихотворенія и пр.

IV. Обозрѣніе современной печати, отечественной и иностранной, по вопросамъ духовно-нравственнымъ, рецензій книгъ и т. п.

V. Отвѣты редакціи и объявленія.

Журналъ-газета „БЛАГОВѢСТЬ“ будетъ выходить по-прежнему два раза въ мѣсяцъ, въ объемѣ отъ одного до двухъ листовъ. Цѣна за годовое изданіе ПЯТЬ руб. сер., съ доставкою городскимъ подписчикамъ и съ пересылкою иногороднымъ, а за полугодное ТРИ руб. с.

იბეჭდება და ჩქარა გამოვა

თხზ. - მოქმედებიან ისტორიული დრამა

თხზ. თ. აპ. წერეთლისა

ამას ცხიერია

რადგანაც ეს დრამა დაიბეჭდება ორასი ეგზემპლიარის არა უმეტეს, ამიტომ საყოველთაოდ ვაცხადებთ, რომ ამ თავიდანვე ხელისმომწერის მსურველს შეუძლიან მიჰმართოს «თეატრის» რედაქციას.

ფასი ათი შაურბი

Розничная продажа по 20 к. с. за №. Объявления для напечатания въ журналъ-газетѣ „БЛАГОВѢСТЪ“, оплачиваются по 8 коп. сер. за строчку петиита.

ДОПУСКАЕТСЯ РАЗСРОЧКА ПОДПИСКОЙ ПЛАТЫ, ПО СОГЛАШЕНІЮ СЪ РЕДАКЦІЕЮ.

Редакціи журналовъ и газетъ, которыя пожелаютъ обмѣниваться съ Редакціею журнала-газеты „БЛАГОВѢСТЪ“ какъ своими изданіями въ 1886 году, такъ равно и перепечаткою у себя объявленій объ изданіи на 1886 годъ, благоволятъ заблаговременно уведомить о томъ Редакцію „БЛАГОВѢСТЪ“, а равно перепечатавъ у себя настоящее объявленіе нѣсколько разъ, до и послѣ новаго года.

Подписка на журналъ-газету „БЛАГОВѢСТЪ“ принимается исключительно въ г. Харьковѣ, въ Конторѣ Редакціи журнала-газеты „БЛАГОВѢСТЪ“, на Екатеринославской улицѣ, въ домѣ Священника П. С. Мигулина №: 17⁷⁶. Контора открыта ежедневно, отъ 9-ти часовъ утра до 4-хъ пополуд. Личныя объясненія по дѣламъ Редакціи могутъ быть ежедневно, отъ 12 часовъ дня до 4 часовъ пополудни.

Всякую переписку просимъ отправлять исключительно на имя Редактора-Издателя.

Думая, что настоящіе наши подписчики возобновятъ свои требованія на журналъ-газету „БЛАГОВѢСТЪ“ и на слѣдующій 1886 годъ, просимъ ихъ распространять наше патріотическое изданіе между своими знакомыми.

Подписка открыта съ 1-го Октября

Редакторъ-издатель Гр. Кулжинскій.

ს ტ ა მ ბ ა

მ ე ლ ი ქ ი შ ე ი ლ ი ს ა .

თფილისში—სასახლის ქუბ., არწრუნისეულ ქარ-
ვასლანში, ქართული თეატრის ქვემო სართულში.

იღებს ყოველ გვარს სსტამბო საქმეებს საბე-
ჭდავით: გაზეთებს, წიგნებს, ბროშურებს, აგრეთ-
ვე ყოველ-გვარ ბლანკებს, კვრტანციებს, სწოტებს,
განცხადებებს. აფიშებს, შირობებს და სსვ.

სისუფთავსე და აღნიშნულ დროსე საქმის
შესრულებასე სტამბა შირობას ალღებს საქმის
მომტანთ.

სტამბა ვისრულებს ვორტეტურის გასწორებს
და ბროშურების გაკეთებს, უკეთე საკაზის
მომტემნი ისურვებს.

საყოველ-კვირაო ლიტერატურული და მხატვრობითი გაზეთი

„თეატრი“

მიიღება ხელის მოწმარა 1886 წლისათვის

(წელიწადი მუდრე)

პროგრამა და სიერცე გაზეთი, „თეატრი“-სა იგივე დარჩება, რაც 1885 წ. იყო.

„თეატრი“ გამოვა კვირაში ერთხელ, კვირაობით

ფასა „თეატრი“-სა: წლით როგორც ქალაქის, აგრეთვე გარეშე ხელის მომწერთათვის ღირს სუთი (5)

მანეთი, ხსეკ რის წლით—საში (3) მანეთი. სხვა ვადით ხელის მოწერა არ მიიღება.

მომავალ 1886 წლიდან აბაქო წმკმთელი დამოუკიდებელ მონაწილეობას მიიღებს.

ხელის მოწერა მიიღება „თეატრი“-ს რედაქციაში; ადრესი: თიფლის. Въ редакцію „Театръ“.